

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน: ห้องสมุดชุมชนวัดสุคนธาราม
ตำบลกองนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย

The development of learning community : the community library of
Sukontharam Temple of Kongnang Sub-district,
Tha Bo District, Nong Khai Province

วารภรณ์ พนมศิริ¹, กิตติยา สุทธิประภา²
ศิวะนัท ศรีสุนทร³, ยาวพร ศานติวิวัฒน์⁴
สุทธิลักษณ์ พัดเพ็ง⁵, ละออ ข้อยุ่น⁶

Varaporn Panomsiri¹, Kittiya Sutthiprapa²
Siwanut Srisoonthon³, Yaowaporn Santivivat⁴,
Sutthilak Phatpheng⁵, Laor Khoayun⁶

บทคัดย่อ

ห้องสมุดชุมชน วัดสุคนธาราม เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ 50 ห้องสมุดเพื่อน้อง 50 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน การเสนอผลการวิเคราะห์การจัดตั้งห้องสมุดแก่ผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินการจัดตั้งห้องสมุด การประเมินติดตามให้คำแนะนำในการจัดตั้งห้องสมุด และแนวทางการพัฒนาห้องสมุด ผลการดำเนินงานมีดังนี้

การสำรวจความต้องการของชุมชน ได้แต่งตั้งคณะทำงาน มีการสำรวจความต้องการของชุมชน จำนวน 2 ครั้ง โดยหารือร่วมกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน พระภิกษุ ผู้ดูแลสถานที่ เพื่อกำหนดสถานที่จัดตั้งห้องสมุด วัดสุคนธาราม เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาห้องสมุด

การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน ชุมชนตั้งอยู่ ตำบลกองนาง อำเภอบำบ่ง จังหวัดหนองคาย มีห้องสมุดของโรงเรียนซึ่งเปิดให้บริการเฉพาะวันและเวลาราชการ และห้องสมุดประชาชนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในอำเภอบำบ่ง ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าใช้บริการห้องสมุด จึงเป็นสาเหตุให้เจ้าอาวาสวัดสุคนธารามและกรรมการหมู่บ้านมีความต้องการที่จะจัดตั้งห้องสมุดชุมชนขึ้น 2) ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดตั้งห้องสมุด พบว่า สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการเป็นลำดับแรก คือ การจัดหางบประมาณและการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ อันดับที่สองคือ การจัดหาครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ เช่น ชั้นหนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับเป็นที่นั่งอ่านและสำหรับการทำงานของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ชั้นวางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น การจัดหาเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดเป็นผู้ดูแลห้องสมุด การจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมห้องสมุด PLS สำหรับการทำงานของเจ้าหน้าที่ และจัดหาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ และอันดับที่สามคือ การปรับปรุงสถานที่ อาคารห้องสมุดมีความเหมาะสม และ 3) แผนการดำเนินงาน พบว่า สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินการจัดหาทุนในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ และครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ ชั้นหนังสือ ชั้นหนังสือพิมพ์ โต๊ะทำงาน เจ้าหน้าที่ โต๊ะอ่าน และโต๊ะญี่ปุ่น พร้อมเบาะรองนั่ง

การดำเนินการจัดตั้งห้องสมุด มีขั้นตอนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน เริ่มจาก 1) สำรวจความต้องการของชุมชนโดยการลงพื้นที่ จำนวน 2 ครั้ง เพื่อหารือกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กำนัน พระภิกษุ ผู้ดูแลห้องสมุด เพื่อให้ได้กรอบในการพัฒนาห้องสมุด 2) วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดตั้งห้องสมุด และแผนการดำเนินงาน 3) เสนอผลการวิเคราะห์การจัดตั้งห้องสมุดแก่ชุมชน และแผนงาน รวมทั้งปรับปรุงแผนงานร่วมกัน เพื่อให้ได้กรอบในการพัฒนาห้องสมุด 4) ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุด นำข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ความต้องการไปดำเนินการรับบริจาคทรัพยากรสารสนเทศ และวัสดุครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากนั้นขนย้าย จำนวน 2 ครั้ง ในส่วน

^{1-4, 6} บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น

⁵ บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปฏิบัติงานที่ห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์

ของการจัดทำระบบการจัดหมวดหมู่และระบบห้องสมุดอัตโนมัติดำเนินการโดยศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีคณะครูโรงเรียนบ้านกองนางและผู้นำชุมชนในการสร้างชุมชนยุวชนอาสาสมัครห้องสมุดเป็นผู้ดำเนินการจัดบริการห้องสมุด มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชนมีนิสัยรักการอ่านและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 5) กำหนดแนวทางของแผนพัฒนาห้องสมุดร่วมกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน วางแผนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 6) ประเมินติดตาม ให้คำแนะนำในการจัดตั้งห้องสมุด โดยสำนัก หอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น และห้องสมุดวิทยาเขตหนองคาย ร่วมกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

การเสนอผลการวิเคราะห์การจัดตั้งห้องสมุดแก่ผู้เกี่ยวข้อง คณะทำงานได้จัดทำแผน 1 ปี เพื่อการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนของห้องสมุด รวมถึงเตรียมพร้อมสำหรับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ประกอบด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานห้องสมุด ด้านการให้บริการ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ และการเตรียมการสำหรับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ผลการติดตามและสภาพปัญหาจากการให้บริการในปัจจุบัน จากการให้บริการในปัจจุบัน คณะทำงานสำนักหอสมุด ได้ตรวจเยี่ยมห้องสมุดชุมชนวัดสุคนธาราม เพื่อนิเทศติดตามการดำเนินงาน มีผู้ใช้บริการโดยเฉลี่ยต่อเดือนจำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และพบปัญหาจากการให้บริการในระยะ 4 เดือน พบว่า ยังไม่มีการติดตั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับให้บริการ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานประจำห้องสมุด มีหนังสือจำนวนมากยังไม่วิเคราะห์หมวดหมู่และลงรายการในฐานข้อมูลของห้องสมุด และวิธีการเก็บสถิติผู้เข้าใช้ห้องสมุดไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรปรับปรุงวิธีการเก็บสถิติให้สะดวกต่อผู้เข้าใช้บริการมากยิ่งขึ้น จัดหาเครื่องตรวจนับคนเข้าใช้บริการอัตโนมัติที่ใช้แล้ว โดยขอบริจาคจากห้องสมุดขนาดใหญ่ ติดตั้งและจัดสรรงบประมาณในการเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ควรศึกษาและประยุกต์ใช้วิธีการบริหารจัดการจากร้านบริการอินเทอร์เน็ตเอกชนเพื่อควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตของห้องสมุด ทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ ควรมีแนวคิดที่จะย้ายศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนให้มาเปิดการเรียนการสอน ณ ห้องสมุดฯ เพื่อที่ครู จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จะได้เป็นผู้รับดูแลห้องสมุดต่อไป และมอบหมายให้กำนันตำบล เป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ในการประสานกับเทศบาลตำบลในการจัดสรรและอนุมัติงบประมาณค่าใช้จ่ายระบบอินเทอร์เน็ตของห้องสมุด

คำสำคัญ: การสร้างห้องสมุดชุมชน, การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน, ห้องสมุดชุมชน, วัดสุคนธาราม, ชุมชนวัดสุคนธาราม

หัวเรื่อง: ห้องสมุดกับชุมชน, วัดสุคนธาราม -- ห้องสมุด -- บริการชุมชน, ห้องสมุดกับชุมชน -- ไทย -- หนองคาย, ชุมชน -- ไทย -- หนองคาย, ห้องสมุดและบริการของห้องสมุด -- ไทย -- หนองคาย

Abstract

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The Library of Sukontharam Temple is a part of The 50th KKU 50 Community Libraries project. Library and Learning Resources Center, Khon Kaen University, had been assigned to establish and develop learning community centers including doing community needs survey, analyzing community needs, establishing community libraries, reporting the results of the project to the involvers, evaluating and monitoring the community libraries, and giving advices and development methods for the libraries. The results of the project were as follows:

For community needs survey, groups of officers were appointed to survey the needs of community for 2 times. The data were collected by discussing with the abbot, village boards, village leaders, and monks for considering where the Library of Sukontharam Temple will be located. The officers also gave advices about the library development conceptual framework.

For community needs analysis, the analysis was divided into three parts. 1) Background of Kongnang sub-district, Tha Bo District, Nong Khai Province. There are two main libraries: school library that opens only on official work hours, and public library of Department of Non-Formal Education in Tha Bo district where villagers have to pay for travelling cost to go to the library. For this reason, the abbot of

Sukontharam temple wants to establish community library that is more comfortable for the villagers. 2) For readiness in establishing library, it was found that the budget and information resources should be provided first. The second need is the need of equipment such as shelves, desks and chairs for readers and staff, and newspaper shelf and so on. Moreover, staff to take responsible for the library, computer and PLS library software for staff and other learning multimedia is needed. And the third need is the location improvement for library building should be appropriate. And 3) For Planning, Library & Learning Resource Center, Khon Kaen University, was operating for collecting funds and got the budget for purchasing information resources and materials such as shelves, office desks, reading set, and cushions.

There were 6 steps of establishing the library as follow: 1) Survey the community needs by interviews with stakeholders; abbot, village council, the agent of Office of the Non-formal and Informal Education, village headman and monk for creating a library development framework. 2) Analyze community's needs in 3 aspects namely; Background of Kongnang sub-district, Tha Bo District, Nong Khai Province, readiness in establishing library and planning. 3) Present the analysis of establishing the library for community and plan that can revise together for creating a library development framework. 4) The process of established the library; publish the background and rationale of the project, then asks and accepts donations of materials (library suppliers, learning materials, etc.) to the donors around KKU and the general, after that move to the library two times. Classification and Library Management System attended by Office of the Non-formal and Informal Education at Kongnang Sub-district, Tha Bo District, Nong Khai Province with teachers at Kongnang School and member village for support library services. Reinforce the children to read and grow a reading lover habit to them, also support them to spend their free time with useful things. 5) Make a road map for library development with the cooperation of villager's council and community for developing the local museum. 6) Evaluate, monitor, and supervise the local library project by Academic Resources Center, Khon Kaen University and Nong Khai Campus, Khon Kaen University Library with Office of the Non-formal and Informal Education at Kongnang Sub-district, Tha Bo District, Nong Khai Province.

Library establishment analysis results presented to the stakeholders. A 1-year plan has been conducted by the team to develop the library sustainably and also the preparation for local museum founding. The mission processes consisted of the library board committee appointment for services, learning support, and the local museum preparatory.

Result of following and current problems of service, Academic Resources Center was visiting the Library of Sukontharam Temple for follow up the operations. The average number of user is 30 people per month. Most of these are students and they have some problems about the service during 4 month, it found problem of the internet network connections was not be available, lacking library staff, they haven't cataloged books yet and inappropriate use of statistics collection methodology for walk-in users.

Recommendations for the research, The Library of Sukontharam Temple should reform statistics collection methodology, counter machine is provided by the other library's donations, installation and budget for connecting a computer to the internet should be provided, learn and apply how to management the internet café from private organization to management the internet café in the library. Non-Formal Education in Tha Bo District have to consider about Community Learning Center moving to the Library of Sukontharam Temple. That would be convenience for Non-Formal Education's teachers about library management and the village chief is to coordinates with the local government for budget of connecting a computer to the internet in the library.

Keywords: Creating Community Library, Community Needs Analysis, Community Library, Sakontharam Temple, Community of Sakontharam Temple

Subject Heading: Libraries and Community, Sakontharam Temple – Libraries, Libraries and Community – Thailand – Nong Khai

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดสุคนธาาราม ตำบลกอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย เป็นวัดของชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย เจ้าอาวาสวัดสุคนธาาราม และกรรมการหมู่บ้านได้มีโอกาสนพบปะกับ รศ.ดร. กิตติชัย ไตรรัตน์ศิริชัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะ ในการออกเยี่ยมพื้นที่เพื่อจัดบริการวิชาการแก่ชุมชน (The Library KKU, 2013) เนื่องจากโอกาสที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นครบรอบ 50 ปี ในปี พ.ศ. 2557 ชุมชนมีความต้องการที่จะให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นสถานที่ให้เยาวชนและชาวบ้านในชุมชนมาแสวงหาความรู้และรักษาองค์ความรู้ของชุมชนเบื้องต้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงกำหนดให้ ตำบลกอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่บริการวิชาการในลักษณะของการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อการสร้างแหล่งเรียนรู้วัดสุคนธาาราม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนและเฉลิมฉลองวาระมหาวิทยาลัยขอนแก่น 50 ปี เพื่อการอุทิศแก่สังคม โดยมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม เพื่อจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อระดมทุนในสร้าง การสร้างแหล่งเรียนรู้สู่ชุมชน จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาาราม ตำบลกอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย ให้เป็น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนและประชาชนในชุมชนตลอดจนพัฒนาให้เป็นห้องสมุดสมัยใหม่ตามมาตรฐานห้องสมุดประชาชนและเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ คณะทำงานได้จัดทำการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน และกำหนดแผนการ

ดำเนินงาน ซึ่งพบว่าปัญหาด้านงบประมาณเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินงานและเล็งเห็นว่ากิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อการสร้างแหล่งเรียนรู้วัดสุคนธาาราม จะเป็นกิจกรรมที่สามารถหารายได้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาควิชาที่ได้นำองค์ความรู้ที่ชำนาญในวิชาชีพ เพื่อการบริการวิชาการแก่ชุมชน จึงเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น หน่วยงานราชการในอำเภอกำแพง และชาวชุมชนบ้านกอนาง จัดทำโครงการทอดผ้าป่าสามัคคี สร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อขอรับบริจาคสิ่งของและจัดปัจจัยในการจัดตั้งห้องสมุดพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาาราม ให้เป็น แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชนและประชาชนในชุมชน ตลอดจนพัฒนาให้เป็นห้องสมุดสมัยใหม่ตามมาตรฐานห้องสมุดประชาชนและเป็นห้องสมุดที่มีชีวิต

วัตถุประสงค์

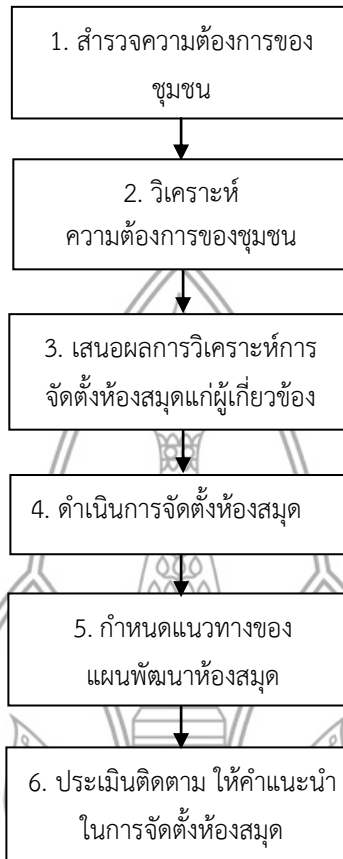
เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ห้องสมุดชุมชนวัดสุคนธาาราม ตำบล กอนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ห้องสมุดชุมชน วัดสุคนธาาราม เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ 50 ห้องสมุดเพื่อน้อง 50 ปี มหาวิทยาลัยขอนแก่น (Panjarung, 2014) เป็นห้องสมุดที่ดำเนินการแล้วเสร็จเป็นแห่งแรกในเดือนพฤศจิกายน 2556 มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยรองอธิการบดีฝ่ายชุมชนสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร รศ.ดร. นิยม วงศ์พงษ์คำ ได้มอบหมายให้สำนักหอสมุด เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน

และสร้างแผนการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นประจำท้องถิ่นต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ 6 ขั้นตอน (The Library KKU, 2013) ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนในการดำเนินงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนห้องสมุดชุมชนวัดสุคนธาาราม

1. ตรวจสอบความต้องการของชุมชน เริ่มจากลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบความต้องการและกำหนดสถานที่จัดตั้งห้องสมุด และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาาราม จำนวน 2 ครั้งโดยมีการร่วมหารือกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กำนัน พระภิกษุผู้ดูแลห้องสมุด เพื่อให้ได้กรอบในการพัฒนาห้องสมุด

2. วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนจากการร่วมหารือกับเจ้าอาวาส ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนจากศูนย์การศึกษา

นอกโรงเรียน และตัวแทนชาวบ้าน มีการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดตั้งห้องสมุด และแผนการดำเนินงาน

3. เสนอผลการวิเคราะห์การจัดตั้งห้องสมุดแก่ชุมชน และแผนงาน รวมทั้งปรับปรุงแผนงานร่วมกัน เพื่อให้ได้กรอบในการพัฒนาห้องสมุด

4. ดำเนินการจัดตั้งห้องสมุด โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 รับประทานทรัพยากรสารสนเทศ
วัสดุ ครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและ
ภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อใช้ในการ
จัดตั้งห้องสมุด

4.2 ลงพื้นที่เพื่อขนย้ายวัสดุครุภัณฑ์
ที่ได้จากการบริจาคและจัดซื้อด้วยงบประมาณ
ที่มีมติครุภัณฑ์ร่วมสมทบในผ้าป่าสามัคคี จำนวน
2 ครั้ง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2556 และวันที่ 18
พฤศจิกายน 2556 โดยในครั้งที่ 2 เป็นการขนย้าย
วัสดุและครุภัณฑ์เพิ่มเติมพร้อมทั้งมีกิจกรรมการ
จัดตั้งห้องสมุดร่วมด้วย

4.3 ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย รับผิดชอบในการ
จัดทำระบบการจัดหมวดหมู่และระบบห้องสมุด
อัตโนมัติโดยนางจามรี ภูเมฆ ผู้อำนวยการศูนย์
การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอท่าบ่อ ร่วมกับคณะ
ครู โรงเรียนบ้านกองนางและผู้นำชุมชนในการ
สร้างชุมชนยุวชนอาสาสมัครห้องสมุด

4.4 สำนัก หอสมุด จัดทำกิจกรรม
ส่งเสริมการอ่านเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนในชุมชน
มีนิสัยรักการอ่าน และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ด้วยกิจกรรมยอดนักอ่าน

5. กำหนดแนวทางของแผนพัฒนา
ห้องสมุด สำนัก หอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ร่วมกับผู้นำชุมชนคณะกรรมการหมู่บ้านวางแผน
พัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่รวบรวมภูมิปัญญา
ท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานให้ปรากฏ
แก่คนรุ่นหลังอย่างเป็นรูปธรรม สร้างคุณค่า และ
ให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของ
ตนเอง

6. ประเมิน ติดตาม ให้คำแนะนำในการ
จัดตั้งห้องสมุด โดยสำนัก หอสมุด มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น และห้องสมุดวิทยาเขตหนองคายร่วมกับ
ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อ.ท่าบ่อ

กรอบแนวคิดและประโยชน์ของการสำรวจ ความต้องการของชุมชน

ในขั้นตอนการสำรวจความต้องการของ
ชุมชน สำนักหอสมุดได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อ
สำรวจความต้องการของชุมชน ประกอบด้วย
รองผู้อำนวยการฝ่ายบริการวิชาการ และ
บรรณารักษ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน เดินทางไป
ตำบลกองนาง สำรวจความต้องการของชุมชน
จำนวน 2 ครั้ง เมื่อมิถุนายน 2556 โดยหารือ
ร่วมกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน
พระภิกษุผู้ดูแลสถานที่ เพื่อกำหนดสถานที่จัดตั้ง
ห้องสมุดวัดสุทธนาราม และได้กรอบแนวคิด
ในการพัฒนาห้องสมุด โดยสำรวจความต้องการ
ในรอบของปัจจัยทางการบริหาร 4 M อันได้แก่
ทรัพยากรสารสนเทศ (Materials) การจัดการ
(Management) บุคลากร (Man) และงบประมาณ
(Money) รวมถึงความพร้อมทางด้านสถานที่

ในการสำรวจความต้องการของชุมชนนั้น
ทำให้ทราบความต้องการและจำเป็นของชุมชน
ดังที่ ศิริชัย กาญจนาวาสี (Kanjanawasee, 1998)
กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้ มีประโยชน์
ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวางแผน จำแนก
เป้าหมาย และการตัดสินใจกำหนดขอบเขตของ
เป้าหมายที่สามารถทำได้ เพื่อวิเคราะห์หาปัญหา
ของสิ่งที่กำลังศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้สามารถ
วางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแหล่ง
ที่จะดำเนินการรวบรวมข้อมูลความต้องการนั้น
วิทกิน และ อัลชูลท์ (Witkin & Altschuld, 1995)
ได้ระบุแหล่งข้อมูลความต้องการเอาไว้ 3 แหล่ง
ใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เอกสารหรือรายงานที่เคยจัดทำเอาไว้
ก่อนแล้ว
2. รวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการ
ติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล
โดยตรงจากผู้ให้ข้อมูล
3. รวบรวมจากการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น
การวิเคราะห์เพื่อหาปัญหาและผลกระทบที่ตามมา

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการ รวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสาร และการเก็บข้อมูลความต้องการจำเป็น โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้ข้อมูลด้วยกัน แบบสนทนากลุ่ม (Tiwasing et al., 2013)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน

ผลจากการสำรวจความต้องการซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 3 รูป คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 13 คน ซึ่งผลการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดตั้งห้องสมุด 3) แผนการดำเนินงาน พบดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ตำบลกองนาง อำเภอกำแพง จังหวัดหนองคาย มีพื้นที่ทั้งสิ้น จำนวน 29 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 9,588 คน 1,666 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา และเลี้ยงปลา ทิศเหนือติดกับอำเภอน้ำโสม และ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดหนองบัวลำภู ทิศตะวันออกติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทิศตะวันตกติดกับตำบลหนองปลาปาก ด้านการศึกษา มีโรงเรียนบ้านกองนาง เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาอยู่ในชุมชน (Inlek, 2013) มีห้องสมุดของโรงเรียนซึ่งเปิดให้บริการเฉพาะวันและเวลาราชการ หากชาวชุมชนต้องการอ่านหนังสือ จำเป็นต้องเดินทางไปใช้บริการห้องสมุดประชาชนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในอำเภอกำแพง ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เยาวชนและประชาชนจึงไม่ให้ความสนใจในการอ่านหนังสือ ในเวลาที่ว่างจากการเรียนและประกอบอาชีพ จึงเป็นสาเหตุให้เจ้าอาวาสวัดสุคนธ์ารามและกรรมการหมู่บ้านมีความต้องการที่จะจัดตั้งห้องสมุดชุมชนขึ้นเพื่อให้สะดวกต่อการเข้าใช้

บริการ และส่งเสริมการใช้เวลาว่างของเยาวชน และประชาชนในตำบลกองนางให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดตั้งห้องสมุด

1) ความพร้อมทางด้านสถานที่

เจ้าอาวาสวัดสุคนธ์าราม และคณะกรรมการหมู่บ้านพิจารณาเห็นชอบให้ใช้อาคารหอพักปียาคาร เป็นอาคารเดี่ยว ชั้นเดียว ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของวัด มีไฟฟ้าและห้องน้ำภายในตัวอาคาร ภายนอกอาคารเป็นสวนหย่อมและมีการจัดที่นั่งไว้โดยรอบ นับเป็นอาคารที่บรรยากาศเหมาะสมในการเรียนรู้

2) ความพร้อมด้านครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์

ไม่มีความพร้อมทางด้านครุภัณฑ์ ไม่มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งอ่าน มีชั้นวางของจำนวน 2 ชั้น ซึ่งสามารถประยุกต์เป็นชั้นเก็บหนังสือ

3) ความพร้อมด้านบุคลากร

มีพระภิกษุที่ดูแลห้องสมุดจำนวน 1 รูป โดยศูนย์ศึกษาออกโรงเรียนอำเภอกำแพง สนับสนุนครูบรรณารักษ์มาเป็นวิทยากร ในการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการห้องสมุด และการใช้โปรแกรมห้องสมุด PLS version 4

4) ความพร้อมด้านงบประมาณ

เนื่องจากเป็นห้องสมุดที่จะจัดขึ้นตามความประสงค์ของชุมชน จึงไม่มีหน่วยงานใดที่ให้การอุดหนุนงบประมาณ ความต้องการของชุมชนจึงต้องการให้จอตกกิจกรรมผ้าป่าขึ้นเพื่อเป็นการระดมทุนในการดำเนินงาน

5) การวิเคราะห์ความต้องการ

ทรัพยากรสารสนเทศ ข้อมูลที่ได้รับจากการร่วมประชุมกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน พระภิกษุ ผู้ดูแลห้องสมุด ตัวแทนครู ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอกำแพง เป็นต้น ห้องสมุดวัดสุคนธ์าราม ควร มีทรัพยากรดังต่อไปนี้

- *สารสนเทศเพื่อการประกอบอาชีพ* หารายได้เสริม ปัจจุบันอาชีพการเลี้ยงปลาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชน ตามคำขวัญของชุมชนที่ว่า “ป่าปลากองนาง” และผลิตภัณฑ์ประจำตำบลคือการแปรรูปอาหารจากเนื้อปลาสด ได้แก่ ปลาต้ม แหนมปลา รวมทั้งได้พัฒนาผลิตภัณฑ์นักเก็ตปลา เหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนชาวบ้านสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาให้เป็นที่ยอมรับของตลาดได้ แต่ชาวบ้านยังมีความต้องการทดลองประกอบอาชีพอื่นๆ ที่สามารถประกอบอาชีพได้ที่บ้าน หรือเป็นอาชีพเสริม รวมทั้งอาชีพทางเลือกอื่นๆ

- *สารสนเทศเพื่อการประกอบธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก* เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งการขยายตัวของประเทศในการเข้าร่วมเป็นอาเซียนเดียว (One ASEAN) จึงเป็นโอกาสที่ดีในการขยายตัวทางธุรกิจ ชุมชนจึงต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก เช่น การบริหารธุรกิจ การบริหารเงินทุน การจัดตั้งกองทุน กฎหมายทางธุรกิจ เป็นต้น

- *สารสนเทศภูมิปัญญาของท้องถิ่น* ปัจจุบันบางครัวเรือนที่มีบ้านติดแม่น้ำโขงได้เริ่มทำธุรกิจการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ สารสนเทศที่มีเนื้อหาทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้คนในชุมชนสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศของท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น บั้งไฟพญานาค พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เป็นต้น เกิดการสร้างเรื่องราวเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว เฉพาะชุมชนได้รวมถึงให้เยาวชนและคนรุ่นหลังเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รักและผูกพันกับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

- *สารสนเทศสนเทศเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช และพระราชินี ศาสนา และการเมืองเบื้องต้น* ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

- *สารสนเทศเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน* เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน

- *สารสนเทศเพื่อการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้* เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนรักการอ่าน การเรียน และช่วยเหลือให้เยาวชนมีสารสนเทศประกอบการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น แผนะแนวการศึกษาต่อ การใช้ภาษาอังกฤษ ข้อสอบ GAT PAT การศึกษาในต่างประเทศ เป็นต้น

- *สารสนเทศด้านจิตวิทยาสังคม* เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น จิตวิทยาครอบครัว การเลี้ยงลูก เพศสัมพันธ์ เป็นต้น

6) ความต้องการด้านอื่นๆ ได้แก่

- *คอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น* เพื่อให้ประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ต

- *ต้องการสื่อการเรียนรู้* อื่น ๆ เช่น เกม โปสเตอร์ เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชน

- *การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น* เพื่อรวบรวมของโบราณ สิ่งของที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น หนังสือโบราณ ไม่ให้สูญหาย และเป็นแหล่งเรียนรู้ของบุคคลรุ่นหลังต่อไป

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดตั้งห้องสมุด

การวิเคราะห์ ความต้องการด้านต่างๆ	ความพร้อม			ระดับความสำคัญ
	พร้อมมาก	ปานกลาง	ไม่มีความพร้อม	
1. สถานที่	✓			3
2. ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์		✓		2
3. บุคลากร		✓		2
4. งบประมาณ			✓	1
5. ทรัพยากรสารสนเทศ			✓	1
6. อื่น ๆ				
- คอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น			✓	2
- สื่อการเรียนรู้อื่นๆ			✓	2
- พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น			✓	3

ผลจากการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งห้องสมุด มีการจัดลำดับความสำคัญโดยใช้ปัจจัย 3 ปัจจัย เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจจัดลำดับความสำคัญ ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 พิจารณาจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำเนินการ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หากไม่สามารถดำเนินการได้

ปัจจัยที่ 2 สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการที่กำลังดำเนินการ และ

ปัจจัยที่ 3 ความเป็นไปได้ในการปรับปรุง/แก้ไขผลกระทบเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะทำงานได้นำมาใช้ประกอบในการวางแผนการจัดตั้งห้องสมุดวัดสุคนธ์าราม โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

ความสำคัญอันดับที่ 1

- การจัดหางบประมาณ ในการดำเนินการจัดซื้อหนังสือ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่างๆ

- การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ด้วยวิธีการจัดซื้อหรือขอรับบริจาคจากหน่วยงานราชการ เอกชนและบุคคลต่างๆ ที่มีจิตศรัทธา

ความสำคัญอันดับที่ 2

- จัดหาครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ เช่น ชั้นหนังสือ โต๊ะเก้าอี้ สำหรับเป็นที่นั่งอ่านและสำหรับการทำงานของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ชั้นวางหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

- จัดหาเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดปัจจุบัน มีพระภิกษุ 1 รูป ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลห้องสมุด แต่ยังคงขาดความรู้ ประสบการณ์ในการบริหารจัดการห้องสมุด และมีกิจของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำจึงทำให้พระคุณเจ้าไม่สามารถบริหารจัดการห้องสมุดให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งห้องสมุด หรือให้บริการได้ตลอดเวลา

- จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วยโปรแกรมห้องสมุด PLS และสืบค้นสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกห้องสมุดโดยการเชื่อมโยงสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

- จัดหาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ เนื่องจาก

ประชาชนในชุมชนมีความสามารถในการอ่าน

แตกต่างกัน สื่อการเรียนรู้ประเภท ซีดีรอม เกม หรือโปสเตอร์ จะทำให้ประชาชนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความสำคัญอันดับที่ 3

- ปรับปรุง สถานที่ อาคารห้องสมุดให้มีความเหมาะสมทางด้านทำเลที่ตั้ง แต่เดิมเป็นอาคารหลังเก่าขาดการบำรุงรักษา สีภายในและภายนอกอาคารเก่าซีด มีแสงแดดส่องมาในช่วงเวลาบ่ายมากเกินไปและด้วยมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ จึงยังไม่สามารถปรับปรุงอาคารห้องสมุดในระยะแรกได้

- โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน
ขาดความพร้อมในด้านต่างๆ คณะทำงานเห็นควร
ชะลอการจัดตั้งไปก่อน และในขณะเดียวกันควรให้
ความรู้เรื่องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับชาวชุมชนเพื่อให้
เกิดความพร้อมในด้านทุกด้าน ซึ่งจะดำเนินการ
จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นภายหลังจากการจัดตั้ง
ห้องสมุดแล้วเสร็จ

คณะทำงานได้จัดทำแผนการดำเนินงาน
ดังส่วนที่ 3

ส่วนที่ 3 แผนการดำเนินงาน

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และชุมชน ดำเนินการ
เพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานร่วมกัน ดังนี้

1. ร่วมประชุมหารือกับเจ้าอาวาส

คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน พระภิกษุ ผู้ดูแล
สถานที่ ในเดือนกรกฎาคม 2556 เสนอผลการ
วิเคราะห์ความต้องการแก่ชุมชน และแผนงาน
รวมทั้งปรับปรุงแผนงานร่วมกัน เพื่อให้ได้กรอบใน
การพัฒนาห้องสมุด

2. ดำเนินการขอรับบริจาคทรัพยากร

สารสนเทศ วัสดุ ครุภัณฑ์จากหน่วยงานต่างๆ ทั้ง
ภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อใช้
ในการจัดตั้งห้องสมุดระหว่างเดือนตุลาคม
พฤศจิกายน 2556

3. ดำเนินการขนย้ายครุภัณฑ์ต่างๆ ใน
เดือนพฤศจิกายน 2556 ที่ได้รับจากการบริจาค
และจัดซื้อด้วยงบประมาณของผู้มีจิตศรัทธาร่วม
สมทบในผ้าป่า ดำเนินงานร่วมกับศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนในการจัดระบบหมวดหมู่และทำ
รายการในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ PLS ระหว่าง
เดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2556

4. ขอความร่วมมือจากคณะครูโรงเรียน
บ้านกอนางและผู้นำชุมชน สร้างชุมชนยุวชน
อาสาสมัครห้องสมุด เพื่อเป็นผู้นำในการสร้างนิสัย
รักการอ่าน และเป็นอาสาสมัครดำเนินการในการ
จัดบริการห้องสมุด เพื่อความยั่งยืนของห้องสมุดใน
ชุมชนตลอดไป ระหว่างเดือนตุลาคม -พฤศจิกายน
2556

5. หารือร่วมกับผู้นำชุมชน คณะ
กรรมการหมู่บ้าน วางแผนจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
เพื่อรวบรวมอนุรักษ์และสร้างความภาคภูมิใจใน
ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับคนรุ่นหลังอย่างเป็น
รูปธรรม ในเดือนกรกฎาคม 2556

6. สำนักหอสมุด จัดกิจกรรมยอตนีก่อน
เพื่อส่งเสริมการอ่านและปลูกฝังให้เยาวชนใน
ชุมชนมีนิสัยรักการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ ในเดือนพฤศจิกายน 2556

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ห้องสมุดวัดสุคนธาราม ประจำปีงบประมาณ 2557-2558

กิจกรรม	ปีงบประมาณ 2557						ปีงบประมาณ 2558					
	ระยะเวลา(เดือน)						ระยะเวลา(เดือน)					
	2	4	6	8	10	12	2	4	6	8	10	12
1. ด้านห้องสมุด												
จัดตั้งห้องสมุด	/											
จัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานห้องสมุด	/	/										
บันทึกข้อมูลรายการหนังสือลงฐานข้อมูล เพื่อการสืบค้น โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ		/	/	/	/	/						
กำหนดระเบียบการใช้ห้องสมุด		/										
จัดให้บริการห้องสมุด	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
จัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพิ่มเติม (หากมีงบประมาณ)		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
2. ด้านการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น												
คณะกรรมการบริหารงานห้องสมุดกำหนดขอบเขตเพื่อเป็น แนวทางการบริหารพิพิธภัณฑ์			/									

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ห้องสมุดวัดสุคนธาราม ประจำปีงบประมาณ 2557-2558 (ต่อ)

กิจกรรม	ระยะเวลา(เดือน)	ปีงบประมาณ 2557					ปีงบประมาณ 2558						
		2	4	6	8	10	12	2	4	6	8	10	12
รวบรวมสิ่งของจากชุมชน		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
จัดหมวดหมู่ และทำรายการสิ่งของทั้งหมด					/	/	/	/	/	/	/	/	/
พัฒนาเว็บไซต์และฐานข้อมูล							/						
บันทึกรายละเอียดสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ในฐานข้อมูลเพื่อให้สืบค้นได้จากเว็บไซต์							/	/	/	/	/	/	/
3. การให้คำแนะนำ ดูแลติดตาม ให้ความรู้ในการดำเนินการ													
โดยคณะกรรมการบริหารงานห้องสมุด			/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
โดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อม. ท่าบ่อ				/			/		/				/
โดยสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาเขตหนองคาย				/				/					

ผลการดำเนินงาน

1. การจัดทำงบประมาณ สำนักหอสมุด

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินการจัดหาทุนด้วยการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี รับบริจาคหนังสือ และสิ่งของใช้แล้ว จากนั้นพิจารณาคัดเลือกเข้าห้องสมุด ส่วนที่เหลือนำมาจำหน่ายในราคาถูก ได้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 162,414.50 บาท แบ่งค่าใช้จ่ายออกเป็น 3 หมวด ได้แก่

- 1) งบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ
- 2) งบประมาณในการจัดหาครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ และ 3) จัดทำต้นผ้าป่า เพื่อเป็นงบดำเนินการของห้องสมุดต่อไป

2. การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

สำนักวิทยบริการ จัดหาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,503 ชื่อเรื่อง ดังนี้

- ทรัพยากรสารสนเทศ จัดซื้อจากเงินบริจาค จำนวน 786 เล่ม และวารสาร 2 ชื่อเรื่อง รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 90,393.60 บาท
- ทรัพยากรสารสนเทศ ที่ได้จากการบริจาคทั้งหนังสือและวารสาร จำนวน 715 เล่ม/ฉบับ ดังนี้

- 1) หนังสือ ตำรา งานวิจัย
- 2) วารสาร นิตยสาร

- จัดซื้อนิตยสารใหม่ จำนวน 2 ชื่อ

เรื่อง บอกรับฉบับใหม่เป็นเวลา 1 ปี ได้แก่ นิตยสารหมอชาวบ้าน และ SME ซึ่งชั่งรวยเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,270.00 บาท

- นิตยสารใหม่ของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ ให้บริการที่ห้องสมุดวัดสุคนธาราม 1 ชื่อเรื่อง ได้แก่ นิตยสารคู่สร้างคู่สม

- วารสาร นิตยสารฉบับล่วงหน้า ได้รับบริจาค จำนวน 8 ชื่อเรื่อง เช่น National Geographic สวีตี่ รวมทั้งสิ้น 145 ฉบับ

3) หนังสือพิมพ์ ที่ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อมีให้บริการที่ห้องสมุดวัดสุคนธาราม 2 ชื่อเรื่อง ได้แก่ ไทยรัฐ และ เดลินิวส์

- 4) นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น
- 5) สื่อเสริมทักษะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยเกม ตุ๊กตา สื่อสนทนาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กและเยาวชน

3. ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ชั้นหนังสือ ชั้นหนังสือพิมพ์ โต๊ะทำงานเจ้าหน้าที่ โต๊ะอ่าน โต๊ะญี่ปุ่นพร้อมเบาะรองนั่ง ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 23,518.00 บาท

ตารางที่ 3 รายการครุภัณฑ์ภายในห้องสมุดวัดสุคนธ์าราม

รายการ	จำนวน	แหล่งเงิน/ผู้สนับสนุน
ชั้นหนังสือไม้ยาวพารา	10 ชั้น	จัดซื้อโดยเงินผ้าป่า
เก้าอี้คอมพิวเตอร์พ่นซี	4 ตัว	จัดซื้อโดยเงินผ้าป่า
เก้าอี้ทำงานเจ้าหน้าที่	1 ตัว	จัดซื้อโดยเงินผ้าป่า
โต๊ะอ่านหนังสือแบบพับ	2 ตัว	จัดซื้อโดยเงินผ้าป่า
โต๊ะญี่ปุ่นสำหรับเด็ก	2 ตัว	จัดซื้อโดยเงินผ้าป่า
ชั้นวางวารสาร	2 ชั้น	สำนักหอสมุด มข.
ชั้นไม้โครงเหล็กแบบเปิด	1 ชั้น	สำนักหอสมุด มข.
ชั้นไม้หน้าเดียว	2 ชั้น	ห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์ มข.
ชั้นวางหนังสือพิมพ์	1 ชุด	สำนักหอสมุด มข.
เก้าอี้นั่งอ่าน	12 ตัว	สำนักหอสมุด มข.
โต๊ะทำงานเจ้าหน้าที่	1 ตัว	สำนักหอสมุด มข.
โต๊ะคอมพิวเตอร์	4 ตัว	สำนักหอสมุด มข.
กล่องเหล็กสำหรับเก็บวัสดุ	2 กล่อง	สำนักหอสมุด มข.

4. บุคลากร เจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียน อำเภอบำบอง เป็นผู้ดำเนินการจัด
หมวดหมู่และทำรายการในระบบห้องสมุด
อัตโนมัติ PLS เตรียมตัวเล่มก่อนให้บริการ รวมทั้ง
ให้ความรู้แก่พระภิกษุผู้ดูแลห้องสมุด และจัดตั้ง
กลุ่มอาสาสมัครห้องสมุด จากนักเรียนโรงเรียนบ้าน
กอนนาง เพื่อให้มีความรู้เบื้องต้น สำหรับบริการ
และจัดเก็บหนังสือชั้นขึ้น

5. คอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น ติดตั้ง
คอมพิวเตอร์สำหรับการสืบค้น จำนวน 4 เครื่อง
การใช้งานของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด 1 เครื่อง
พร้อมติดตั้งโปรแกรม PLS เพื่อบันทึกข้อมูลและ
ทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ พิมพ์ป้ายระเบียบ
เลขเรียกหนังสือ จัดทำทะเบียนสมาชิกและสืบค้น
ขณะนี้อยู่ระหว่างการเชื่อมระบบเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ ยังมีโปรแกรมพื้นฐานที่
ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนของนักเรียน เช่น
โปรแกรมไมโครซอฟท์ออฟฟิศ เป็นต้น

6. สื่อการเรียนรู้อื่นๆ ได้แก่ โปสเตอร์
ของจริง เกมต่างๆ เช่น Cross word เพื่อพัฒนา
ทักษะการเรียนรู้ และดึงดูดให้ประชาชนเข้าใช้
ห้องสมุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้บริการที่เป็น
วัยเด็ก

7. สถานที่ ทาสีอาคารให้สวยงามทั้ง
ภายในและภายนอก โดยได้รับการสนับสนุนจาก
นายอำเภอบำบอง การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายนอกให้
ปลอดภัยโปร่ง เพิ่มที่นั่งอ่านภายนอก กำจัดแหล่ง
เพาะพันธุ์ยุงลาย และชุมชนสามารถทำสวน
สมุนไพรพื้นบ้านบริเวณรอบอาคารห้องสมุดให้เป็น
แหล่งเรียนรู้ของเยาวชน

8. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น คณะทำงานฯ
พิจารณาเห็นสมควรจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานใน
ระยะต่อไป และให้คณะกรรมการหมู่บ้าน
ดำเนินการรวบรวมรายการสิ่งของที่มีผู้บริจาคเข้า
ในพิพิธภัณฑสถานพร้อมทำรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการดำเนินการรวบรวมรายการสิ่งของที่มีผู้บริจาคเข้าในพิพิธภัณฑ์

ลำดับ	ชื่อสิ่งของ	ชื่อผู้บริจาค	รายละเอียด	บริจาควันที่
1	ช้อน	นายสะอาด สดใส	เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำสานด้วยผิวไม้ไผ่ ปากแคบ มีฝาปิดเปิดได้	15 มกราคม 2558
2	ชนาง	นายสะอาด สดใส	เป็นเครื่องมือสำหรับช้อนปลาหรือกุ้งในแม่น้ำ ปากกว้างก้นสอบลึก ขอบเป็นไม้ไผ่หวายหรือไม้ เพื่อใช้เป็นมือจับ	15 มกราคม 2558
3	ไซ	นายสะอาด สดใส	เป็นเครื่องมือดักสัตว์น้ำ ทำด้วยไม้ไผ่ผูกร้อยซี่ไม้ไผ่ ด้วยหวายเถาวัลย์ ทำเป็นช่องทางให้ปลา กุ้ง ปู เข้าไปภายใน	15 มกราคม 2558
4	ตุ้ม	นางสำลี ณ หนองคาย	เป็นเครื่องมือดักปลา สานด้วยตอกไม้ไผ่ มีลักษณะ คล้ายกับอั้งจุกปลาไหล	16 มกราคม 2558

แผนการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาราม

หลังการจัดตั้งห้องสมุดวัดสุคนธาราม เดือนพฤศจิกายน 2557 คณะทำงานได้จัดทำแผนการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของห้องสมุด และเตรียมพร้อมสำหรับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานห้องสมุด ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้แทนจากชุมชน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการห้องสมุดจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอท่าบ่อ เพื่อกำหนด

- วิสัยทัศน์ พันธกิจ และขอบเขตการดำเนินงานของห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

- ดูแลกำกับติดตามการดำเนินงานของห้องสมุดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

- วางแผนการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนของแหล่งเรียนรู้

- วางแผนและจัดทำงบประมาณสำหรับการดำเนินการของห้องสมุด ได้แก่

* ค่าเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

* ค่าสมาชิกวารสาร นิตยสารและหนังสือพิมพ์

* ค่าวัสดุสำนักงานและอุปกรณ์สิ้นเปลือง สำหรับการจัดเตรียมตัวเล่มหนังสือให้พร้อมบริการ ได้แก่ สติกเกอร์สำหรับติดสัน

หนังสือ กระดาษขนาด A4 สำหรับพิมพ์รายการยืม เป็นต้น

- จัดทำแผนการใช้งบประมาณการปรับปรุงห้องสมุด

- จัดทำแผนการใช้งบประมาณจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาราม

- จัดทำแผนการใช้งบประมาณพัฒนาเว็บไซต์และฐานข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาราม

- จัดหาเครื่องพิมพ์ และงบประมาณ

ต่อเนื่องในการจัดหาหมึกพิมพ์ เพื่อให้นักเรียนและผู้ใช้ห้องสมุดสามารถใช้ได้อย่างสมบูรณ์

ซึ่งห้องสมุดสามารถกำหนดนโยบายในการจัดเก็บค่าพิมพ์ ค่ากระดาษ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการต่อไป

2. ด้านการให้บริการ

- กำหนดบทบาทหน้าที่ ผู้รับผิดชอบห้องสมุดและการบริการ

- กำหนดระเบียบการใช้บริการ

ห้องสมุด เช่น ประเภทสมาชิกจำนวนวันยืม

ค่าปรับหนังสือเกินกำหนดส่ง จำนวนชั่วโมงในการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

- กำหนดแนวทางการสำรวจหนังสือ

ชำรุด ล้าสมัย เพื่อให้มีสารสนเทศที่ทันสมัยภายในห้องสมุด พร้อมทั้งกำหนดวิธีการจำหน่ายออก

- การบันทึกข้อมูลทรัพยากร
สารสนเทศลงในฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น โดยศูนย์
การศึกษาออกโรงเรียน อ.ท่าบ่อ

- ควรมีการเก็บสถิติการเข้าใช้ห้องสมุด
เพื่อเป็นข้อมูลให้คณะกรรมการบริหารห้องสมุดใช้
ประกอบการพิจารณาดำเนินงานห้องสมุด

3. ด้านส่งเสริมการเรียนรู้

- กำหนดแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมการ
เรียนรู้ เพื่อให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต
- จัดตั้งชมรมอาสาสมัครเยาวชนรัก
ห้องสมุด ในการให้บริการและจัดกิจกรรมส่งเสริม
การเรียนรู้

- สร้างความร่วมมือกับโรงเรียน
กลุ่มแม่บ้าน และอื่นๆ ในการใช้ห้องสมุด
วัดสุคนธาารามเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

4. แผนการดำเนินงานด้านการจัดตั้ง
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

- ดำเนินการรวบรวมสิ่งของจากชุมชน
จัดทำรายชื่อผู้บริจาค บันทึกภาพและข้อมูลความ
เป็นมาของสิ่งของแต่ละชิ้น

- จัดหมวดหมู่ และทำรายการสิ่งของ
ทั้งหมด

- กำหนดสถานที่สำหรับเป็นพิพิธภัณฑ์
ท้องถิ่นวัดสุคนธาาราม

- จัดหาครุภัณฑ์ประเภทตู้โชว์ เพื่อจัด
แสดงสิ่งของที่ได้รับบริจาค

- พัฒนาเว็บไซต์และฐานข้อมูลของ
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดสุคนธาาราม

- บันทึกรายละเอียดสิ่งของใน
พิพิธภัณฑ์ลงในฐานข้อมูลเพื่อให้สืบค้นได้จาก
เว็บไซต์

ผลการติดตามและสภาพปัญหาจากการ ให้บริการในปัจจุบัน

สำนักหอสมุด ตรวจสอบเพื่อนิเทศการ
ดำเนินงานห้องสมุดวัดสุคนธาาราม ติดตามการ
ดำเนินงานจำนวน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 19 มีนาคม
2557 (Duangphim, 2014) พบว่า มีผู้ใช้บริการ

โดยเฉลี่ยต่อเดือนจำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็น
นักเรียน ผู้ใช้บริการร้อยละ 100 ฟังพอใจที่มี
ห้องสมุดชุมชน จากการติดตามประเมินผล

พบปัญหาจากการให้บริการในระยะ 4 เดือน ดังนี้

1. เครือข่าย อินเทอร์เน็ต ยังไม่ ติดตั้ง
เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับให้บริการ โดยกำหนด
เป็นผู้ประสานงาน กับเทศบาลท่าบ่อและ อยู่ใน
ระหว่างการ ขออนุมัติงบประมาณ การติดตั้งจาก
เทศบาล

2. ไม่มี ผู้ปฏิบัติงานประจำ ห้องสมุด
เนื่องจาก พระ ภิกษุ ที่ดูแลห้องสมุด ต้องรับ กิจ
นิมนต์จากชาวบ้านเป็นประจำ ทำให้ การบริการ
ห้องสมุดเป็นไป อย่างไม่ต่อเนื่อง จึงเป็นปัญหาที่
ต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน

3. มี หนังสือจำนวนมากยังไม่ มีการ
วิเคราะห์หมวดหมู่และลงรายการในฐานข้อมูลของ
ห้องสมุด เนื่องจาก เจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษา
ออกโรงเรียน ไม่ สามารถจัดสรรเวลาในการ
ดำเนินงานวิเคราะห์ฯ และทำรายการ หนังสือ
ต่อเนื่องจากวัน รับมอบห้องสมุด ทำให้หนังสือ
มีโอกาส สูญหาย และการบริการห้องสมุด
ที่ไม่สมบูรณ์

4. วิธี การเก็บสถิติผู้เข้าใช้ห้องสมุด
ไม่เหมาะสมเนื่องจาก ใช้วิธีการลงชื่อเข้าใช้ ในสมุด
ผู้สูงอายุบางท่านที่เขียนหนังสือไม่ ได้และหลงลืม
การลงชื่อเข้าใช้ห้องสมุด ทำให้สถิติที่ได้มีจำนวน
น้อย ไม่เป็นจริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาห้องสมุดชุมชน

1. จัดหาเครื่องตรวจนับ จำนวนผู้คนเข้า
ใช้บริการอัตโนมัติที่ใช้แล้ว โดยวิธีการขอรับ
บริจาคจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การเก็บสถิติ
ผู้เข้าใช้บริการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การบริการอินเทอร์เน็ต ในห้องสมุด
ควรประยุกต์ใช้วิธีการบริหารจัดการจากร้าน
บริการอินเทอร์เน็ตเอกชน

3. ห้องสมุดยังไม่มีผู้ปฏิบัติงานประจำ
ดังนั้น ทางศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน อำเภอ

ทำป๋อ จิ่งมีแนวคิดที่จะย้ายศูนย์การเรียนย่อยของ
ชุมชนให้มาเปิดการเรียนการสอน ณ ห้องสมุดฯ
เพื่อที่ครู จากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จักได้
เป็นผู้รับผิดชอบห้องสมุดต่อไป โดยกำหนดแผนการ
ดำเนินงานให้ชัดเจน

4. มอบหมายให้กำนันตำบล เป็น
ผู้รับผิดชอบหน้าที่ในการประสานกับเทศบาล
ตำบลในการจัดสรรและอนุมัติงบประมาณ
ค่าใช้จ่ายระบบอินเทอร์เน็ตของห้องสมุด

References

- The Library, Khon Kaen University. (2013). **Phon-karn-dam-ner-nkrong-kan-tod-pha-pa-nung-sueu-wat-su-khon-tha-ram-am-phoe-tha-bo-chang-wat-nong-khai**. Khon Kaen: The Library, Khon Kaen University. [Mimeographed]. (In Thai).
- Duangphim, Y. (2014). **Rai-ngan-phon-kan-pra-mern-kan-dam-ner-ngrn-hong-sa-mut-wat-su-khon-tha-ram-am-phoe-tha-bo-chang-wat-nong-khai**. Khon Kaen: Academic Resources Center, Khon Kaen University. [Mimeographed]. (In Thai).
- Inlek, R. (2013). **Rai-ngarn-karn-sam-ruat-peun-tee-pua-kor-tung-hong-sa-moot-wat-su-kon-tha-ram-am-phur-tha-bo-chang-wat-nong-khai**. Khon Kaen: Academic Resources Center, Khon Kaen University. [Mimeographed]. (In Thai).
- Kanjanawasee, S. (1998). Variance component analysis in education. *Journal of Research Methodology*, 11(1), 19-27. (In Thai).
- Panjarung, C. (2014). **Khrong-kan-ha-sip-hong-sa-mut-phua-nong-ha-sip-pi-ma-ha-wit-tha-ya-lai-khon-kaen**. Khon Kaen: Communication Affairs Division, Khon Kaen University. [Mimeographed]. (In Thai).
- Tiwasing, S., Duangphim, Y., Pethchara, Y. et al. (2013). **Rai-ngan-kan-wi-kro-khwam-tong-kan-khong-chum-chon-phuea-kan-sang-hong-sa-mut-wat-su-khon-tha-ram-am-phoe-tha-bo-chang-wat-nong-khai**. Khon Kaen: Academic Resources Center, Khon Kaen University. [Mimeographed]. (In Thai).
- Witkin, B. R., & Altschuld, J. W. (1995). *Planning and conducting needs assessments: A practical guide*. Thousand Oaks: Sage Publications.

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้สำเร็จด้วยดี ใคร่ขอขอบคุณนางสาวสิริพร ทิวะสิงห์ นางยุพา ดวงพิมพ์ และ นางยุวดี เพชรระ ที่ให้คำแนะนำในการเขียน จนบทความมีความสมบูรณ์และสำเร็จตามวัตถุประสงค์